

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Om den gammeldanske Rim-Krønike

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Om den gammeldanske Rim-Krønike", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/text/gv-1826_429-com-shoot-idm68.pdf (tilgået 22. juli 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

godt.

ganske vist.

udgivelserne; forskerne, udgiverne.

den skam, som ikke kan fjernes.

fejringen af tusindåret for den danske kirkes grundlæggelse i 826.

kan dels sigte til litterater, som kun interesserer sig for latin; dels betyde dem, der har til officielt og lønnet embede at dyrke dansk sprog og litteratur og dansk historie, 'sort' henviser her til en reglementeret embedsdragt.

stærkt farvede; brogede. Kan her dels sigte til litterater, som interesserer sig for mere end blot latin; dels betyde den brogede skare af privatpersoner, fx private bogtrykkere og forlæggere, der udgiver, hvad der kan sælges på et frit marked af private boghandlere. Står i modsætning til 'de sorte', se kommentar hertil.

ordsprog, jf. Mau 1879, nr. 1.588, og Grundtvig 1845, nr. 503.

følsomhed.

kritiske bemærkninger.

tåle, døjje, udholde.

forstillelse, hykleri.

dvs. småvorne, smålige.

overlegenhed, gøre sig til.

sprogforskningen.

her: bog fyldt med metaforer, billedlige omskrivninger eller detaljerede beskrivelser.

første rang, fineste kvalitet.

stamme fra.

digter.

ikke en bestemt person, men hvilken som helst.

sønnerne af Oluf Ingjalds søn: Frode Olufs søn og Harald Olufs søn.

kong.

hvem, der læser hende (dvs. bogen).

ansigt.

kyser (gl. præsens).

slet, ond.

stik.

ikke beskytte sig mod.

friede.

dvs. datter.

år 1450.

født.

29. juli.

dvs. var.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

næsten.

år 1181.

født.

dvs. var.

Pave Innocens' stadfæstning på, at Danmark var dansk (Toldberg 1961, vers 3981-3984).

en dødelig sygdom.

digteren.

togter.

født.

dvs. var.

år 1170.

digteren.

interesse.

folkeviserne.

evne til at opfatte forskelligartede tænkemåder.

virke; foregive at være.

rimsmed, digter.

rimsmedene, digterne.

følsom.

søger efter.

interesse.

digter.

ganske vist.

folkeviserne.

meget vel, sikkert.

til fulde.

allerstørst.

se bort fra; se gennem fingrene med.

meget sagte.

fyldord uden betydning, især brugt i folkevisestil.

hellere.

hustruer.

stykke af Det Nye Testamente, der oplæses ved gudstjenesten.

uenighed, splid.

gav os.

avle; bringe til verden.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

afvigere.

digteren.

holde nøje regnskab med.

digternes.

sømmer sig for.

konge.

generel adfærd; handlemåde.

hele folket; nationen.

kongenavn.

ondskab, last.

gerning.

forkorte.

pandelok.

hale.

hest.

pandelok.

munkevæsen (nedsættende).

begge.

således.

hver en.

hvert et.

digteren.

fredelige.

fredeligste.

bemærkelsesværdig.

folkeviserne.

så.

farvel.

meget vel.

ordsprog, jf. Mau 1879, nr. 9.040, og Grundtvig 1845, nr. 2.483.

hvor.

sådan, således.

ligesom.

sætter rending (trend, kæde) på væv.

ordsprog, jf. Mau 1879, nr. 6.651, og Grundtvig 1845, nr. 1.869.

altid, immer.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

ligesom den kan.

den.

fra.

ordsprog, jf. Mau 1879, nr. 6.666, og Grundtvig 1845, nr. 1.278.

begge.

altid, immer.

Dette 'i' har Grundtvig fra Molbechs udgave; her i samme betydning som 'ee', se note hertil.

pfalzgreve, dvs. embedsmand (greve), som var indehaver af dommermyndigheden i et 'pfalz' (kejserslig borg), hvor en kejserlig domstol havde sæde.

anstå, gøre på en passende måde.

da.

ordsprog, jf. Mau 1879, nr. 5.016, og Grundtvig 1845, nr. 1.521.

sandhed.

formå.

alderdomssvaghed.

rimsmeds, digters.

rimsmedes, digteres.

foreløbig.

ædruelig, nøgtern.

beskikke, udnævne.

blomst.

forhandlingen, overenskomsten.

formå.

den unge, som opføres med mælk.

værge, omsorg; hindring.

begær.

begærlighed.

ty., have sig.

i dybet, til bunden.

den yderste del af noget, der danner en spids eller top.

dø; arbejde.

troskabsopsigelse; fejdebrev.

skældsord imod latinskolen og mere generelt imod den latinske dannelse; skole, hvor trolddomskunst læres. I tysk og nordisk almuetro forbandtes begrebet oprindeligt med en trolddomsskole i Wittenberg.

lat., mag.art, dvs. den der har taget magisterkonferens inden for Det Filosofiske Fakultet.

lat., dr.phil.

gavne (verbum).

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

prale.

meget bleg ('fuld-' har forstærkende betydning, men er ofte blot fyld i vers).

meget ilde ('fuld-' har forstærkende betydning, men er ofte blot fyld i vers).

næppe ('fuld-' har forstærkende betydning, men er ofte blot fyld i vers).

svar, vanskelig ('fuld-' har forstærkende betydning, men er ofte blot fyld i vers).

vedvarende, urokkelig.

helt og holdent; fuldstændigt.

rimsmed, digter.

sproglige særegenheder.

munkevæsen (nedsættende).

digter.

digterens.

står bag; gemmer sig.

lat., Danmark.

lat., Skytien, oldtidsrige i Sydrusland.

særskilt; underlig.

således også.

hest.

hvornår.

dåbsattest.

hvor langt.

her: borte.

tiden under regenterne Erik af Pommern og Christoffer af Bayern (år 1396-1448), hvor det tyske sprog gjorde sit indtog ved hoffet, jf. anmeldelsens side 123.

grumt.

klostergangen.

bemærkelsesværdigt.

var så sparsommelig med.

bohavede.

kloster; munkecelle.

elskede (gl. præteritum singularis af unde).

omflydt af, oversvømmet (præteritum af beflyde).

skjul.

svir.

pande.

fagrest (superlativ af fager).

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

flæskeside.

dvs. led.

spøgelse, ond ånd.

synes om, kunne lide (af gædes).

løjer.

synes om, finde behag i.

være ked, utilfredshed med noget.

huggede (gl. præteritum singularis).

skjul.

beskedent hus, rønne; lokum.

tvivl, mistro.

øge, formere (verbum).

ryste.

skatskyldig, skattepligtig.

spot, forhånelse; stød, skub.

spotte.

lat., spille, spøge.

lat., skose, stikpille.

lat., spøge.

lat., spøg, skæmt.

lat., spil, tidsfordriv, legetøj.

stedbarnet, egl. stæffueth jf. *Gammel Dansk Ordbog* på nettet: gammeldanskseddelsamling.dk.

ad.

gavmild, rundhåndet.

gavmildhed.

behøvende.

uskikket, usømmelig.

plage, fortræd; det som ikke kan tåles.

gense.

arbejde.

digteren.

fjende; person som bærer had eller nag.

en hærs eller et lands vigtigste fane.

hirdlov, dvs. lov, der gjaldt for kongens mænd.

manddomsprøve.

mest, for det meste.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

midnat.

lat., således ændrer tiden sig, således forgår alverdens herlighed (overs. GV).

meget durkdreven, snild.

troldmændene.

ædel eller adelig.

som Grundtvig noterer: adelig.

bemærkelsesværdige.

rimsmed, digter.

endnu, stadig.

den overdrevne tilbøjelighed til at tvivle.

i sandhed.

formå.

med skam.

vovede sig til, risikerede.

byrde.

rimsmed, digter.

interesse.

pandelok.

hale.

hest.

klosteret; munkecellen.

landegrænser.

dvs. cistercienseren.

tiden under regenterne Erik af Pommern og Christoffer af Bayern (år 1396-1448), hvor det tyske sprog gjorde sit indtog ved hoffet, jf. anmeldelsens side 123.

danskeres.

lastede dem, dvs. udråbte deres fejl.

ikke-betydningsbærende hjælpeverbum.

som Grundtvig noterer: dyrebar eller agtet.

over alle.

ty., dyrebar.

elev eller tilhænger af Aristoteles' skole.

elev eller efterfølger af Homer.

rimsmede, digtere.

her: rimskellene, se indledningen, afsnittet om forarbejdet.

rygstøtte (her i overført betydning).

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

overdrevne passion, mani; indbildning.

dvs. huede.

hjemsted.

ordsprog, jf. Mau 1879, nr. 3.693, og Grundtvig 1845, nr. 1.113.

folkeviserne.

helte.

tapre.

mest kunstfærdige.

digterne.

slet, ond.

dvs. et cetera, og så videre.

skinkonger, dvs. konger af navn, men uden magt.

konge.

helte, krigere.

tonen fra folkeviserne.

digter.

kunsthærdigt.

lovet.

fortykte, mishagede.

forligte.

fuldt ud, lige så.

digter.

helte, krigere.

bemærkelsesværdigt.

uden nogen som helst tvang, dvs. uden at gøre vold på emnet.

fortabes.

lat., med et gran salt; dvs. med forbehold.

kort, fyndig, monumental udtryksmåde; oprindeligt noget, der kunne udhugges i sten (af lat. 'lapis', sten).

mærker.

dissekere; analysere indgående.

ganske vist.

digteren.

umuligt at komme til forståelse, enighed med.

ordsprog, jf. Mau 1879, bind 1, s. 111, og Grundtvig 1845, nr. 835; at løbe avet om betyder at løbe den modsatte vej rundt, dvs. bære sig tåbeligt ad.

rimsmede, digtere.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

stave med runer.

hurtigt, med det samme.

originale træk.

her: morsomt, vittigt, skælmsk.

ganske vist.

kro for krigere.

kostbarheder.

sæk til afvejning.

høje, hvor oldtidskonger er begravet.

kroen for krigere.

hirdlov, dvs. lov, der gjaldt for kongens mænd.

digter.

samlebetegnelse for kongerne Valdemar 1. den Store og hans to sønner, Knud 6. og Valdemar 2. Sejr.

således.

øl, som er brygget i tormåned (marts).

samlebetegnelse for kongerne Valdemar 1. den Store og hans to sønner, Knud 6. og Valdemar 2. Sejr.

her: spådomsdigt, med associationer til eddadigtet *Odins Ravnegalder*.

ordsprog, jf. Mau 1879, nr. 5.804, og Grundtvig 1845, nr. 1.674.

glas.

giver agt på; husker.

allerklarest.

allersnarest.

Valdemarernes storhedstid (samlebetegnelse for kongerne Valdemar 1. den Store og hans to sønner, Knud 6. og Valdemar 2. Sejr).

rimene om kongerne Valdemar 1. den Store og hans to sønner, Knud 6. og Valdemar 2. Sejr.

ganske vist.

Valdemarernes storhedstid (samlebetegnelse for kongerne Valdemar 1. den Store og hans to sønner, Knud 6. og Valdemar 2. Sejr).

rimene om kongerne Valdemar 1. den Store og hans to sønner, Knud 6. og Valdemar 2. Sejr.

fortrinligere.

klassisk samlebetegnelse for kongerne Valdemar 1. den Store og hans to sønner, Knud 6. og Valdemar 2. Sejr.

båret mig så tosset ad.

jysk dialekt for jeg.

indgraverede.

digteren.

er han kommet til kort; er han gået fallit.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

digterne.

stedbarn.

meget ofte.

således.

rimsmede, digtere.

rimsmedene, digterne.

jf. ordsproget "Hvem der vil have Kiernen, maa knække Skallen", Grundtvig 1845, nr. 1.413.

sømmer sig for.

konge.

kongenavn.

også.

således.

klog.

hørte, erfarede.

kort, fyndig, monumental udtryksmåde; oprindeligt noget, der kunne udhugges i sten (af lat. 'lapis', sten).

krigere, helte.

ordsprog, jf. Mau 1879, nr. 4.559, og Grundtvig 1845, nr. 278.

lange, tynde, spinkle.

fordi.

fyldeord uden betydning, især brugt i folkevisestil.

dvs. krone.

dvs. tvinge en skurk til at bekende.

grundigt.

talemåde for hyppigt at skifte tjeneste eller være troløs.

fordi.

ordsprog, variant af Mau 1879, nr. 7.521, og Grundtvig 1845, nr. 1.108.

lat., ligeledes, fremdeles.

hovedbeklædning af groft uldstof med en lang spids top, som kunne slæbe efter bæreren.

dvs. lød, farve.

ganske vist.

folkevisens.

guldvirket klæde, bl.a. brugt til messehageler.

labyrinth; fortidslevning af sten med snoede gange.

som slutter med -en.

ganske vist.

skinkongernes, dvs. konger af navn, men uden magt.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

prototypen på en nar.

næsten, omtrent.

hvordan.

efterfølger.

således.

dvs. vandt.

dvs. orlog, krig til søs.

lydighed.

lydige.

rynkede.

tåbeligste.

kvindernes værelse, opholdsrum for kvinderne; her må der dog sigtes til en lille bygning.

det latinske sprog.

spidsfindighed, snuhed, list.

gift.

undtagen.

ordsprog, variant af Mau 1879, nr. 401, og Grundtvig 1845, nr. 119.

slette, onde.

(dolke)stik.

en lang (bisper)kåbe overtrukket med voks.

kong.

enke.

den danske dronning.

dvs. fetalje, proviant.

oplæst i retten eller på tinge med den retsvirkning, at indholdet derved betragtedes som bragt til almenhedens kundskab.

variant af ordsproget "bonden er ikke gås, fordi han er grå", Mau 1879, nr. 917, og Grundtvig 1845, nr. 263.

spidsfindighed, snuhed, list.

gift.

(bisper)kåbe.

dvs. fetalje, proviant.

enke.

det latinske sprog og den latinske stil.

snor eller reb til at binde om munkekappen.

endnu, stadig.

mytiske køer, som optræder i Den ældre Edda.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

det tyske togt.

det latinske sprog og stil.

kong.

digtere.

bejle.

bejle for en anden.

folkeviserne.

her: rimskel; se indledningen, afsnittet om forarbejdet.

folkeviserne.

forlange eller bejle.

digter.

bejle.

forlange eller bejle.

samle, sanke.

digter.

som Grundtvig noterer: ligeså.

ses; dukker op; kommer til syne.

ligeså vel.

yde, give.

ligeså vel.

yde, give.

ligeså vel.

yde, give.

som Grundtvig noterer: hævne.

ses; dukker op; kommer til syne.

allerede.

her: rimskel; se indledningen, afsnittet om forarbejdet.

som Grundtvig noterer: sådan.

som Grundtvig noterer: hævne.

allerede.

som Grundtvig noterer: hævne.

sådan.

som Grundtvig noterer: isl. for så.

digter.

dvs. kuriositetens, sjældenhedens.

også.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

urin.

således.

lat., uægte barn (her: om et værk, hvis fader man ikke er sikker på, hvem er).

ikke.

formentlig en henvisning den tyske digter, mestersanger og skomager Hans Sachs.

middelalderens tysksprogede kærlighedslyrik.

ordsproglignende udtryk hentet fra Holbergs *Peder Paars*, 3. udgave, 1720, 1. Bog, 1. Sang, s. 15.

ordsprog, jf. Mau 1879, nr. 6.964: lad hver enkelt drage nytte af noget i forhold til, hvordan han har forstået det, så lider ingen uret.

opholdsrum, især for kvinder.

formation af krigere, der ved hjælp af skjolde dannede værn mod f.eks. pile.

hus, bygget af sten.

klassisk samlebetegnelse for kongerne Valdemar 1. den Store og hans to sønner, Knud 6. og Valdemar 2. Sejr.

allerede.

hus, bygget af sten.

fagter, gebærder.

hvordan.

betegnelse for en tåbe, et fjols.

her: efter.

lige så.

skæmte, spøge.

uvurderlige.

tåbeligste.

særegne.

tåbeligste.

tid.

middelalderkyndige.

helt, fuldstændigt.

tage om sine skuldre (aksler).

her: mentalitet.

evne til at opfatte forskelligartede tænkemåder.

pudsige, løjerlige.

her: mentalitet.

her: rimskel; se indledningen, afsnittet om forarbejdet.

folkeviserne.

bemærkelsesværdigt, påfaldende.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

sporene fra folkeviserne.

allerede.

varslende, ildevarslende.

meget bleg.

bemærkelsesværdige.

skillingsvise; vise, som behandler begivenheder eller folkelige emner, og som er beregnet på at synges på gader, i gårde og ved markeder i det brede lag.

folkevisens.

bemærkelsesværdige.

ganske vist.

værker, som kan henføres til den danske middelalder. Det kan også være en forkert type, V for M, hvorfor der kunne have stået "Mindes-Mærker".

tåbelige.

dvs. omhu.

yndlingsbog.

tydeligt, mærkbart.

lukket (gl. bøjningsform).

Anvendt litteratur

- Grundtvig, N.F.S. (1845) *Danske Ordsprog og Mundheld, samlede og ordnede af Nik. Fred. Sev. Grundtvig*. København.
- Holberg, Ludvig (1720) *En Sandfærdig Ny Wiise om Peder Paars*. København.
- Mau, Edvard (1879) *Dansk Ordsprogs-Skat*, bind 1-2. København.
- Toldberg, Helge udg. (1961) *Den danske Rimkrønike* bind 1-3, bind 1: *Den danske rimkrønike, Ghementrykket 1495 med variantapparat [1495]*. København.

Anvendte websider

- www.gammeldanskseddelsamling.dk